

Telegram cunsumadëures utober/novëmber dl 2011

Aumënt dl 1% dla cuta sön le valur ajuntè

Dai 17 de setember incà é la cuta sön le valur ajuntè gönüda alzada dal 20% al 21%. Da can inant vel pa chësc concretaménter?

- pro marçianzia y sorvisc olach'al é gönü fat na fatura vel la data dla fatura. Fatures che é gönüdes fates dan i 17 de setember 2011 = 20%; fatures fates do i 17 de setember 2011 = 21%
- pro spediziuns de bëgns mobii vel la data sön la bolëta de spediziun. Por spediziuns do i 17 de setember 2011 vel porchël la cuta dl 21%
- acunć: determinanta é la data dl paiamënt. Acunć che é gönüns paiaà dan i 17 de setember 2011 = 20%; paiamënć fać do i 17 de setember 2011 = 21%. Da mëte averda: l'import romagnënt che é gönüns paiaé do i 17 de setember 2011 é te vigni caje sotmetü a na cuta dl 21%.

Antibiotics: atenziun pro polam da miorè che vëgn da n "zidlamënt-turbo"

Tignì n gran numer de polam da miorè sön na spersa strënta porta sovënz pro a dagns por la sanité y a na mortalité dër alta di galüç. Porchël prô cotan de aziëndes che tira sö polam da miorè da limité les pordüdes adoran antibiotics. Chësc n'é nia ma n problem por la sconanza di tiers mo bëgn ince por la persona che consumëia spo la ćern: tres de plü tiers é infetà cun, a dì ch'an dij, germs resistënc, sön chi che i antibiotics ne n'à plü degöna faziun. De te' germs po ince infetè la persona tres la morona dl'alimentaziun. Chësc é porchël le consëi di esperc dl'alimentaziun: al é damì mangé manco ćern y dè fora n pü de plü scioldi por produc de alta qualità che vëgn da alevamënć olache i tiers vëgn zidlà cun respet.

N galüç da zidlamënt vëgn al dedaincò tut ia cun n pëis otimal de 1,8 chili ch'al à arjunt te n tëmp record de ma 32 dis. Deache i tiers crësc tan aslöm ési te püch tëmp tocià ite te locai strënc olach'ai ne n'à indînenia la possibilité da crësce naturalmënter y olache al ne vëgn gnanca respetè sù bojëngs vitai. Chësta é pö n'assurdité nia ma por chi che se dà da fà por la proteziun di tiers.

De mius condiziuns de zidlamënt é da ciafè pro aziëndes che s'en tol sura de trà sö i tiers tl respet dl tier instës y dl ambiënt incér el ia. Dantadöt pro produc che vëgn dal'agricoltöra biologica vëgnel għiré

condiziuns che va tres sura i standarg dà dant dala lege.

Maladoranza dl bun inom dla „Zentrala Consumadus“

Sciöche al pê po le bun inom dla Zentrala Consumadus ti dè na sbürla ala venüda de n produt. Al n'é nia da s'un fà demorvëia che al é n valgônes "bisces fosces" che prô da ingianè les consumadësses y i consumadus adoran parores sciöche "la Zentrala Consumadus racomana chësc produt" o "la Zentrala Consumadus à mostrè entusiasm por chësc produt". Chëstes tatiches por vëne vëgn dantadöt adorades pro produc che vëgn venüs da ciasa en ciasa y en general defora dales botëghes.

La Zentrala Consumadus mët porchël en tler na cossa: Nosta Zentrala ne dà nia consëis de cumpra por produc o sorvis! Vigni sort de detlaraziun che va de chësc vers é na ingianada y dess ti gnì lasciada alsavëi ai sorvisc de consulënza dla Zentrala Consumadus dl Südtirol.

A consumadësses y consumadus che à intenziun da se cumprè val' o da stlüje jö n contrat de val' sort ti vëgnel aconsié de ti ćiarè bele danfora a tesć y confrunc sön produc desvalis; l'infoteca dla Zentrala Consumadus nen mët a desposiziun cotanć. Ince online sot a www.verbraucherzentrale.it röion pro la lista di tesć.

Boandes duces fej mal al cœur y ala zircolaziun

Chi che bër regolarmënter boandes duces é plü al prigo de maraties al cœur y ala zircolaziun. Chësc vëgn lascè alsavëi dal aid, le Sorvisc d'informaziun por l'alimentaziun, l'agricoltura y la sconanza dl consumadù. N stüde fat tla Svizera lascia ponsè che chësc efet negatif vëgn bele a s'al dè do da püces edemes de consum regolar y pro cuantitês moderades. A chësta inrescida àl tut pert 29 ëi sagns y de pëis normal danter i 20 y i 50 agn. Por trëi edemes alalungia ài boiü vigni dé 600 ml de na boanda ducia cun 40 g o 80 g de zücher d'üa (glucosa), zücher de frûc (frutosa) o zücher blanch (sacarosa). Dan y do les fases de stüde desvalies é i ëi che se à metü a desposiziun gnüs vijità da doturs. L'analisa di daç à desmostrè che n consum da vigni dé de boandes duces aumënta la probabilité de s'amarè de maraties al cœur y ala zircolaziun. Bele de pices cuantitês de zücher (40 g al dé) à na influëenza negativa sön le metabolism: i ëi che s'à sotmetü al test à mostrè sö n livel dl zücher tl sanch plü alt, i valurs dl colesterinn è plü stleć y la zirconferenza dla vita è ince majera. La konzentraziun tl sanch de n valgûgn parametri d'inflamaziun é aumentada feter dl dopl. Deperpo che le zücher de frûc da fontanes naturales sciöche la ordöra y la verzöra é dër sann, fej boandes aducides cun zücher de frûc particolarmënter mal, spliga i inrescidus. Al jarà debojëgn de stüdi a dorada lungia por confermè chisc pröms resultaç.

Relevamënt di prisc: ordöra y verzöra a Balsan

N relevamënt di prisc dla Zentrala Consumadus dl Südtirol fat chësc isté a Balsan pro punç de venüda desvalis à desmostrè che al é tres ćiamò de gran desfarënzies de prisc pro la ordöra y la verzöra: sc'an

paia mesanamënter tl supermarcé por la medema sort de ordöra y verzöra 20,00 euro, cóstera tla strada Rovigo 32,94 euro (32,18 euro söl "Obstmarkt"), deperpo che tla botëga Frilo pàion 21,28 euro y tla Lidl 15,13 euro. Por ci che reverda l'alzada di prisc sön le tru dal produzent cína al consumadù n'é i resultaç de chësc relevamënt nia d'ater che la conferma de chi da denant: la medema sort de ordöra y verzöra che costa tla strada Rovigo 32,94 euro (32,18 euro söl "Obstmarkt"), po gnì cumprada ite a Verona tla hala dl gran marcé ma por 10,10 euro.

De miù notizies pon indere ciafè por ci che reverda les etichëtes dla ordöra y verzöra. En rapport ai relevamënç da denant é la situaziun sön i marcià dassënn miorada: tla strada Rovigo corespognô bëgn le 95% dles informaziuns sön le produt al dërt, sön le "Obstmarkt" le 87%. Informaziuns plü avisa sön chisc relevamënç pon ciafè sot a: www.verbraucherzentrale.it.

Cunç corënç por studënç „debann“:ci che é scrit, cunta!

D'isté à n studënt de 21 agn analisé i cunç corënç por studënç pro 5 banches locales por cunt dla Zentrala Consumadus dl Südtirol. Les informaziuns a usc di impiegaç de banca ne corespognô nia dagnora ales informaziuns sön le prospet. La conseguenza é chëra che n cunt che po résulté adatè do n dialogh cun n impiegat de banca se desmostra impò ciamò nia adatè do avëi lit les plates d'informaziun. Eco, che al é dagnora damì se lì jö indortöra les informaziuns precontratuales. Informaziuns plü avisa sön chësc relevamënt é da ciafè online sot a www.verbraucherzentrale.it.

Sentënsa dla Curt de Iustizia dla UE: degöna tecnicka dla genetica tla mil

La sentënsa emetüda dan da püch dala Curt de iustizia dla UE por ci che reverda le stöp de flus tla mil comporta zënzater conseguënces nia da püch por le marcé y por les consumadësses y i consumadus. Aladô de chësta sentënsa po la mil che contëgn ince ma sëgns de stöp de flus che vëgn da plantes geneticamënter modificades, ma gnì metüda söl marcé cun na lizënsa tlera aposte. Insciö confermëia la Curt de iustizia dla UE, almanco por ci che reverda la mil, la ghiranza de n regolamënt a "toleranza – nul" por vigni sort de sëgn de material geneticamënter modifiché. Ti dagnì jaràl debojëgn por la mil che contëgn sëgns de stöp de flus che vëgn da plantes geneticamënter modificades de na lizënsa speziala y la mil mëss ince gnì etichetada aladô. Do la lege che à valü cína sëgn messâ la detlaraziun „geneticamënter modifiché“ ma ester sön produc alimentars sce la pert de organisms geneticamënter modificà (OGM) jô sura le 0,9 porcënt fora. Sc'ara è dessot o ara è adinfal dessura o ara ne jô tecnicamënter nia da schivé, spo ne n'él nia l'oblianza da le detlarè. Cun chësta sentënsa nöia indere vëgn ince la plü picia pert de stöp de flus che vëgn da OGM considdrada „prodûta da OGM“ y sciöche „ingrediënt“ tla mil. Insciö mët la Curt de iustizia dla UE pé sön tera nöia deache chësc ingrediënt ne rõia nia aposte tla mil y ne n'à gnanca degöna fazijun sön süa cualité. Por intant é ince sëgns de stöp de flus che vëgn da OGM sotmetüs al'oblianza de lizënsa.

Ferates dla DB y ÖBB: n valgönes fermades é tabu

En gaujiun dl'aprovaziun dl orar 2010/2011 ti â le Ministér di trasporc proibì ai Eurocity dl consorz metü adöm dala DB, ÖBB y dala sozieté taliana Le Nord da s'archité tles staziuns intermesanes. Chisc Eurocity passa sön les lînes danter Minca/Desproch y Milan, Aunejia y Bologna. Do da plü scomenciadies y tutes de posiziun incé da pert dla Zentrala Consumadus dl Südtirol por protestè cuntra chësta proibiziun à le Ministér di trasporc de jügn de chësc ann indô autorisé les fermades te n valgônes dles staziuns plü importantes sön chëstes lînes. Sön la linia danter Minca y Aunejia se trâtera de Balsan, Trënt, Rorëi y Verona. Ëi che n'é nia da capì é ćiodì che le Ministér lascia valëi inant la proibiziun por les staziuns de Vicenza, Padua y Aunejia-Mestre. La Zentrala Consumadus ti à porchël indô presentè la chestiun al'Autorité por la concorënza y le marcé y al Comissar europeich compétent: a chësta moda déssel gnì stabili sce n te' comportamënt va cuntra les normes por la sconanza dla concorënza y cuntra i dërc dles consumadësses y di consumadus.

Zertificat de conformité suplementar por i rembursaménç dles spëises dl dotur dai dënz

La ghiranza dl Ordinn di doturs dai dënz de zertificaç de conformité suplementars por le rembursamënt dles spëises vëgn refodada dala Zentrala di Consumadus: te témpos sciöche chisc ne jòl a nia mëte sö ćiamò d'atri ostacui burocratics por ti podëi pormez ai rembursaménç dles spëises albüdes dal dotur dai dënz. Al foss indere gran' ora, do che al é gnü adatè les tarifes por le trafich local, incé da adatè i rembursaménç dles spëises dl dotur dai dënz, che é restà anfat dai agn 80 dl ultimo secul, ales condiziuns da ségn. La proposta de n "ségn de qualité" da pert dl Ordinn di doturs dai dënz vëgn tuta sö cun plajëi dala Zentrala Consumadus tan inant che ara se trata de n dër sistem de management de qualité orienté al tliënt y nia de na metüda en scena di doturs dai dënz instësc.